

DARÁNYI IGNÁC TERV

Hajósi-homokpuszta (HUKN20014) NATURA 2000 terület fenntartási terve

Akusztika Mérnöki Iroda Kft.
6500 Baja, Szent László u. 105. sz.
Munkaszám: BM 005398

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A NATURA 2000 fenntartási terv elkészítésében közreműködők:

*A téma szakmai
koordinátora:*

Tan Attila

*projektvezető, Akusztika Mérnöki Iroda
Kft., ügyvezető, élelmiszeripari
gépészmérnök, munkavédelmi- és
környezetvédelmi szakmérnök*

*A vállalkozó
képviselője:*

Kalmár Viktória

*projektvezető-helyettes, Akusztika Mérnöki
Iroda Kft., irodavezető, minőségügyi
munkatárs, munkaügyi szervező, angol nyelv
és irodalom szakos tanár*

*A projekt szakmai résztvevője, a terv
készítője:*

Agócs Gábor

*megbízott táj- és természetvédelmi szakértő,
erdésztechnikus,
okl. környezetmérnök*

Köszönetnyilvánítás

Köszönet illeti a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság munkatársait a NATURA 2000 fenntartási terv elkészítésében való közreműködéséért.

TARTALOMJEGYZÉK

I. Natura 2000 fenntartási terv	4
1. A terület azonosító adatai	4
1.1 Név	4
1.2. Azonosító kód	4
1.3. Kiterjedés	4
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek bemutatása	4
1.5. Érintett települések	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások	5
2. Veszélyeztető tényezők	7
3. Kezelési feladatok meghatározása	10
3.1. Természetvédelmi célkitűzések, a terület rendeltetése	10
3.2. Kezelési javaslatok	10
3.2.1. Élőhelyek kezelése	11
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés	33
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	35
3.2.4. Kutatás, monitorozás	35
3.2.5. Mellékletek	37
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	39
3.3.1. Agrártámogatások	39
3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer	39
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer	40
3.3.2. Pályázatok	41
3.3.3. Egyéb	42
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	42
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	42
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	44
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	47

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1. 1. Név

Hajósi-homokpuszta kiemelt jelentőségű természet megőrzési terület

1. 2. Azonosító kód

HUKN20014

1. 3. Kiterjedés

463,31 ha (A terület 2 különböző egységből áll.)

1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

Közösségi jelentőségű élőhely-típus	Natura 2000 kód
*Pannon homoki gyep	6260

*kiemelt jelentőségű élőhely-típus

Közösségi jelentőségű növényfaj

Homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>)	2285
Homoki nőszirm (<i>Iris humilis ssp. arenaria</i>)	4098

Közösségi jelentőségű állatfaj

Magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>)	4013
---	------

1.5. Érintett települések

Bács-Kiskun megye: Hajós

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1. 6. Egyéb védettségi kategóriák

Országos jelentőségű védett természeti terület: A Hajósi-homokpuszta Natura 2000 terület egyik része a Hajósi-homokpuszta Természetvédelmi Terület (188,5 ha), melyet a 25/1998. (VII.10.) KTM rendelet hirdette ki. A Hajósi-homokpuszta másik része a NATURA 2000 terület bővítését jelentő AUDI kompenzációs területként is kijelölt (a 96/2011. (VI.28.) Korm. rendelet által kihirdetett) Natura 2000 terület (Hajós külterületi 0424/2. hrsz.), amely sem helyi, sem országosan védett természeti területnek nem minősül. (277, 2875 ha)

Országos Ökológiai Hálózat övezete: A Hajósi-homokpuszta TT területe magterületként (100%) és a Hajósi-homokpuszta Natura 2000 terület bővítése (AUDI kompenzációs terület) részben ökológia folyosóként (90%) azonosított, 10%-a pedig nem tartozik bele az Országos Ökológiai Hálózatba.

1. 7. Tervezési és egyéb előírások

A) A tervezési területre vonatkozó tervek

- Magyarország Vízyűjtő-Gazdálkodási Terve, 2010 Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Budapest
- Körzeti Vadgazdálkodási terv, 2007 Bács-Kiskun megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság Vadászati és Halászati Osztály, Kecskemét
- Körzeti Erdőterv, MGSZH Erdészeti Igazgatóság, Kecskemét, Hajósi Erdészeti Tervezési Körzeti második erdőterve (Érvényes: 2010. január 1. – 2019. december)

31.)

- Bács-Kiskun Megye Területrendezési Terve, 2011, Bács- Kiskun Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 19/2011. (XI.29.) önkormányzati rendelete, Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés 190/2011. (XI.25.) Kgy. határozata

Településrendezési tervek:

Hajós:

- Hajós Város Önkormányzata Képviselő-testületének 15/2000. (XI.30.) ÖR. számú rendelete a helyi építési szabályokról

B) A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok

- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
- Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény
- A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény
- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009.évi XXXVII. törvény
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet
- A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet
- Hajósi Homokpuszta Természetvédelmi Terület létesítéséről szóló 25/1998. (VII.10.) KTM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V. 3.) VM rendelet
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet
- A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján az Európai Unió által társfinanszírozott mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 132/2004. (IX.11.) FVM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendelet
- A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről szóló 115/2003. (XI. 13.) FVM rendelet
- 85/2012. (VIII. 6.) VM rendelet a 2012. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról

2. Veszélyeztető tényezők

A területen belül ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület nagyysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.01	intenzív legeltetés	H	30	6260 *Pannon homoki gyepek jelölő élőhely degradálódása, jelölő homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>) és homoki nőszirm (<i>Iris humilis ssp.arenaria</i>) csökkenése
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	45	6260 *Pannon homoki gyepek mint jelölő élőhely csökkenése, jelölő homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>) és homoki nőszirm (<i>Iris humilis ssp.arenaria</i>) csökkenése, selyemkóró (<i>Asclepias</i>)

				syriaca), bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) és akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) térhódítása, árnyékoló hatása miatt
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	H	100	6260 *Pannon homoki gyepek jelölő élőhely degradálódása, fajösszetétel megváltozása a kiszáradási folyamat során
K01	abiotikus természetes folyamatok (lassú)	H	100	6260 *Pannon homoki gyepek jelölő élőhely degradálódása
B02	erdőgazdálkodás	M	30	6260 *Pannon homoki gyepek mint jelölő élőhely csökkenése további gyepterületek erdősítésével, illetve szomszédos erdőterületekről való spontán terjedéssel.
A11	egyéb agrár tevékenység	M	10	6260 *Pannon homoki gyepek mint jelölő élőhely fajkészletével, jelölő homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>) és homoki nőszirm (<i>Iris humilis ssp.arenaria</i>) csökkenése, csökkenése beszántással, tárcsázással, egyéb talajmunkával.
J03.01	tipikus élőhelyi adottságok csökkenése vagy megszűnése	M	20	6260 *Pannon homoki gyepek mint jelölő élőhely csökkenése, magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>) csökkenése például a domborzat változatosságának csökkentésével
G01	szabadtéri sportok és szabadidős tevékenységek	M	5	6260 *Pannon homoki gyepek jelölő élőhely degradálódása, jelölő növényfajok csökkenése taposás során
K02	természetes élőhelyek átalakulása, szukcessziós folyamatok	M	5	6260 *Pannon homoki gyepek jelölő élőhely degradálódása, jelölő növényfajok csökkenése őshonos és inváziós cserjefajok térhódításával
I02	problémát jelentő őshonos fajok	L	10	6260 *Pannon homoki gyepek mint jelölő élőhely csökkenése, elsősorban egybibés galagonya (<i>Crataegus monogyna</i>) térhódításával

A területre kívülről ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02	emberi hatásra változó vízáramlási viszonyok	H	100	6260 *Pannon homoki gyepek jelölő élőhely degradálódása, jelölő homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>) és homoki nőszirm (<i>Iris humilis ssp.arenaria</i>) csökkenése, jelölő növényfajok csökkenése, talajvízszint csökkenésével
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	30	6260 *Pannon homoki gyepek jelölő élőhely degradálódása, jelölő növényfajok: jelölő homoki kikerics (<i>Colchicum arenarium</i>) és homoki nőszirm (<i>Iris humilis ssp.arenaria</i>) csökkenése szomszédos területekről való inváziós fajok betelepülésével, elsősorban selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>), bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) és akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) térhódítása, árnyékoló hatása miatt
B02	erdőgazdálkodás	M	30	6260 *Pannon homoki gyepek mint jelölő élőhely csökkenése további gyepterületek erdősítésével, illetve szomszédos erdőterületekről való spontán terjedéssel

*kiemelt jelentőségű élőhely-típus

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhely-típusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Természetvédelmi célkitűzés a Duna-Tisza közí hátság természetéhez közeli állapotban fennmaradt, nagy kiterjedésű, homokpuszta tájrészlet és táji értékek, a területen található jellegzetes földtani képződmények, a szél formálta homokbuckavidék jellegzetes felszíni formakincs, illetve az ezen élőhelyen található pannon homoki gyp jelölő élőhely megőrzése.

A Natura 2000 jelölő és más, a területen előforduló védett és fokozottan védett növény- és állatfajok megőrzése érdekében biztosítsa a populációik fennmaradásához szükséges élőhelyi feltételeket. Őrizze meg a terület kiemelkedően magas biológiai sokféleségét, a termőhelynek megfelelő, őshonos életközösségi alkotók tekintetében.

A homoki kikerics (*Colchicum arenarium*) és a homoki nőszirm (*Iris humilis ssp. arenaria*) természetvédelmi helyzetét javítani szükséges, elsősorban az élőhelyeinek átalakításával fenyegető, idegenhonos inváziós növényfajok irtásával, az élőhelyeit érő túllegetetés megszüntetésével, az állományok térbeli kapcsolatainak javításával, továbbá nagy kiterjedésű fátlan élőhelyeinek egy részén – az aszályok kártételének csökkentése védett - az erdőssztyeppi körülmények legalább részleges rekonstruálásával, elszórt fás vegetáció telepítésével.

A magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) állomány nagysága és állományainak területi kiterjedése ne csökkenjen, a rendelkezésére álló füves élőhelyek kiterjedése növekedjen. A közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) mára eltűnt állományának visszaállítása és életképes populáció fenntartása lenne természetvédelmi szempontból lenne kívánatos a területen.

Az itt előforduló védett vagy fokozottan védett fajok állományának megőrzésével, illetve lehetséges mértékben való növekedésével biztosítható a terület sokszínűsége, diverzitása, melyek a következők: tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), piros madársisak (*Cephalantera rubra*), fényes poloskamag (*Corispermum nitidum*), kései szegfű (*Dianthus serotinus*), csikófark (*Ephedra dystachia*), homoki szalmagyopár (*Helichyrsus arenarium*), tarka nőszirm (*Iris variegata*), homoki vértó (*Onosma arenaria*), fekete kökörtcsin (*Pulsatilla pratensis ssp. nigricans*), homoki árvalányhaj (*Stipa borysthénica*), pusztai meténg (*Vinca herbacea*), zöld gyík (*Lacerta viridis*) és gyurgyalag (*Merops apiaster*)

3.2. Kezelési javaslatok

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján **„(5) A fenntartási terv a Natura**

2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

Kezelési egységek

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében

kezelési egységeket (KE) határozunk meg, melyeket hasonló jellegű és azonos kezelési eljárást igénylő élőhely foltok/egységek alkotnak (alapját az ÁNÉR élőhely-térkép adja). A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet, jellemzően természetes határokat követ a lehatárolás (vízfolyás, fasor, út, árok, töltés, táblahatár, stb.).

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, egyaránt tartalmaznak közösségi jelentőségű jelölő és nem jelölő élőhely-típusokat és fajok élőhelyeit egyaránt. Találhatók

közöttük olyan részek is, amelyek a jelenlegi területalapú agrártámogatási rendszerben nem tartoznak a hasznosított mezőgazdasági területek közé (HMT), pl. mezsgyék, fasorok,

mocsarak, vízállások. A kezelési egységeknél gazdálkodási jelleg szerint csoportosítva meghatározzuk azon intézkedéseket, amelyeket a közösségi jelentőségű élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javaslunk, illetve az élőhely-fejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A fenntartási tervben szereplő előírás javaslatok meghatározása – művelési ághoz kötöten – élőhely-típus szintjén történt.

Külön jelenítjük meg a terület fenntartására vonatkozó gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat, illetve a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatokat. A kezelési javaslatokat elkülönítjük az élőhely-típusok és fajok megőrzése érdekében kötelezően betartandó előírásokra és önkéntesen vállalható (választható) előírás-javaslatokra.

Fontos hangsúlyozni, hogy ezen kezelési előírási javaslat sablonokat a szöveges indokló rész egészíti ki a kódtáblában nem található, specifikus, területre jellemző kezelési javaslatokkal.

A tervezési területen élőhelyi jellemzők és gazdálkodási-hasznosítási szempontok alapján az azonos kezelést igénylő élőhelyekre vonatkozóan 11-féle kezelési egységet határoztunk le.

Ezen kezelési egységek a következők:

KE1: Homoki gyepek

KE2: Homoki fenyves buckás domborzattal, szálanként őshonos fajokkal

KE3: Tiszaháti nyaras

KE4: Sűrű galagonyások, elszórtan akácfákkal

KE5: Homoki akácosok

KE6: Levágott homoki akácerdők és fásítások

KE7: Feketedíós

KE8: Tanyahely

KE9: Egykori katonai építmények

KE10: Bálványfás állományok

KE11: Szürkenyár- csoportok

A kezelési egységek térképi lehatárolását és megjelenítését a Mellékletben található 5. számú térkép – Kezelési egységek tartalmazza.

A) Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok:

Itt azokat a gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat foglalmazzuk meg, amelyek az egész Natura 2000 területre általánosan érvényesek (A kezelési egységek (KE) esetenként tartalmaznak további gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatokat is.):

A tervezett területen kivett területek arányának növekedése nem támogatható. Bányászat (homok), bányatelek nyitása nem támogatható. Technikai sporttevékenység (quad, off-road) nem támogatható.

Turisztika szempontjából a terület látogatása korlátozott létszámban, kizárólag az utakon történhet, tömegturizmus jelenléte nem támogatható. Az egykori honvédségi épületek turisztikai célú felhasználása támogatható, lovas-turizmus kizárólag az utakon.

B) Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok:

Egész területre vonatkozó, gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ez a fejezet tartalmazza azokat a gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatokat, amelyek kezelési egységektől függetlenül a teljes Hajósi homokpuszta kiemelt jelentőségű természet megőrzési területre érvényesek vagy javasolhatóak. Az ezen felüli gazdálkodáshoz köthető általános javaslatokat az egyes KE (kezelési egységek) határozzák meg.

A továbbiakban az erdőgazdálkodás és vadgazdálkodás tekintetében az egész területre vonatkozó általános kezelési javaslatok kerülnek ismertetésre:

Erdőgazdálkodás:

Az érintett NATURA 2000 területen belül található erdőrészekre a jóváhagyott Hajósi Erdészeti Tervezési Körzeti második erdőterve (Érvényes: 2010. január 1. -- 2019. december 31.) a legfőbb szabályzó dokumentum.

Az erdőgazdálkodás főbb kapcsolódó, kiemelten az erdőterületeken keletkező tüzesetek megelőzése érdekében betartandó főbb hatályos jogszabályi előírása: az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény; az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet. Elsősorban: a tüzesetek megelőzésével kapcsolatos előírások, a fokozott tűzveszély időszakára vonatkozó szabályok, az erdő tűz elleni védelmével kapcsolatos feltételek megteremtése, az erdőterületen található védett növénytársulásokban a teljes talaj-előkészítés és a vágásterületen az égetés csak növény-egészségügyi indokból vagy természeti kár megelőzése, illetve elhárítása miatt végezhető.

Az erdőterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában is a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

Vadgazdálkodás:

- A tervezési terület által érintett vadgazdálkodási egységek érvényes vadgazdálkodási üzemtervei értelmében a Natura 2000 területeken nem megengedett olyan tevékenységet folytatni, amely a jelölő élőhely-típusok fennmaradását veszélyezteti.
- A vadgazdálkodási üzemterv természetvédelmi szempontú előírásainak értelmében előzetesen egyeztetni javasolt a nemzeti park igazgatósággal minden olyan tevékenység végzése előtt, amely a fenti állapot bekövetkezését eredményezheti, de különösen az alábbi esetekben:
 - vadászati létesítmény, berendezés (les, cserkelőút, szóró, sózó, dagonya, stb.) elhelyezése a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetve javasolt,
 - A kialakítás során törekedni kell a területre/tájegységre jellemző anyagok alkalmazására, a berendezések tájba illesztésére,
 - A területen jelenlévő nagy létszámú nagyvad állomány kártételének megelőzése céljából a kiemelten védendő területrészeknél (természeti értékek, erdőfelújítás) támogatandó a vadkerítések alkalmazása, illetve a vaddisznó (*Sus scrofa*) állomány fokozott gyérintése,
 - Vadgazdálkodással és vadászattal kapcsolatban kiemelendő a vad védelméről a vadgazdálkodásról valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény, annak vonatkozó előírásai: elsősorban: vad és élőhelyének védelme, vadászatra jogosult vad és élőhelyvédelmi feladatai, vadászati idény és vadászati tilalmi idő, vadászati kíméleti terület, vadgazdálkodási tervek, vadkár megelőzése.

Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok

a) Kezelési egység kódja: KE1 kezelési egység

b) Kezelési egység megnevezése: Homoki gyepek

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR)

1. 6260 Pannon homoki gyepek/ H5b Homoki sztyepprétek

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A homoki gyepeket veszélyeztető túllegettetés 0,2-0,4 állategység/ha legelőnyomás

alkalmazásával, illetve az aszályos időszakokban, július-szeptember hónapokban a terület legeltetésének szüneteltetésével, az adott állatállomány egyéb területeken való legeltetésével csökkenthető. A túllegettetett állapot akkor figyelhető meg, mikor a fűtarló magassága már nem éri el a 8 cm-t, a gyepfelszín felnyílik, a gyep fajkészlete megváltozik, gyomosodás folyamata indul a túlzott rágástól és taposástól. A Hajósi Homokpuszta Természetvédelmi Területen ez az ettől északnyugati irányban található többnyire alullegettetett gyepterületeken, illetve egyéb parlagokon, szántók tarlóján oldható meg. A másik területrészen (a, 2011-ben Natura 2000 területté kijelölt honvédségi homoki gyepterületen) ez a veszély egyenlőre kevésbé fenyegető, itt javasolt figyelembe venni az állatlétszám bővítésénél a terület eltartó képességét, a tényleges gyepterületre számított állatlétszámot, mely során figyelembe kell venni az esetleges aszályos időszakokat, esetleges szélsőséges időjárási viszonyok bekövetkezését. A pannon homoki gyepterületek sérülékeny vegetációja és változatos domborzatának, felszínalakjának megőrzése érdekében a korlátozási javaslatok alapján a gépi munkavégzés kizárólag az inváziós növényekkel erősen fertőzött foltokon lehetséges, melyek kézi erővel már nem lehetségesek. A tájidegen fás- és lágyszárú növények, illetve a záródó őshonos cserjeállomány visszaszorításával a pannon homoki gyepterület kiterjedésének megőrzése, illetve folyamatos növelése céljából kerültek megállapításra fenntartási előírás-javaslatok. Az őshonos cserjeirtás egyszerű mechanikai módszerrel javasolt, mely műveleteket mindenképpen javasolt a vegetációs időszakon kívül, októbertől februárig elvégezni, elsősorban a műveletek során fellépő taposási kár megelőzése érdekében. Égetés nem javasolt, hiszen ezzel teret adunk a tájidegen lágyszárú és fás szárúak megtelepedésének, továbbá jelentős negatív hatással elsősorban a talajfelszíni gerinctelenekre van, így a jelölő magyar futrinka populációjára is. Égetés helyett más alternatív természetkímélő módszerek (legeltetés, kaszálás) javasoltak. A későbbi cserjesarjak a legeltetés során kordában tarthatóak. Az elszórtan található, főleg idősebb cserjék a szárazodást csökkentve mozaikosabb élőhely kialakulását segítik elő, valamint a gyakori extrém meleg, hőség idején a legelő állat számára is delelőhelyként szolgálhatnak. A tájidegen lágyszárúak visszaszorítása elsősorban mechanikai módszerrel javasolt. Gépi munkavégzéssel először virágzási időben, majd később nyár végi, őszi időszakban kisarjadt egyedek kaszálásával érhető el eredmény. A szálanként megjelenő egyedek egyedi, vegyszeres kezeléssel való irtása is elképzelhető kisebb területeken.

Fás szárú tájidegen növények visszaszorítása során az idős egyedek lábbon való vegyszeres előléssel javasolt a gyepterületen. Fialat egyedek kézi, gépi irtása, majd legeltetéssel való kezelése a legegyszerűbb védekezési forma.

Javasolt lenne a területet a jövőben nemzeti park igazgatósági vagyongazdálkodásba venni. A Hajósi Homokpuszta Természetvédelmi Területen az országosan védett gyepterületekre vonatkozó további korlátozások irányadóak.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

A terület gyepgazdálkodása során az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásait kötelezően szükséges betartani, azonban a honvédelmi szervek

vagyongkezelésében lévő állami tulajdonú Natura 2000 gyepterületekre, valamint azok földhasználóira utóbbi rendelet előírásai nem vonatkoznak.

A gyepterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Megnevezés
GY01	Felülvetés nem megengedett
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, kezelő használata tilos
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztítókaszálylással történő hasznosítás.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY30	A természetes gyepekben őshonos fák méretes (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák) eltávolítása nem megengedett.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti érintett nemzeti park igazgatósággal.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék
GY68	Legeltethető állatfaj: juh
GY70	Legeltethető állatfaj: lófélék (ló, szamár)
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

A 2011-ben bővítésre került egykori honvédségi lőtér területének egy részén a tervezés időszakában is működő élőhely-rekonstrukció céljai is szintén ugyanezen élőhely-fenntartási és fejlesztési elvek alapján kerültek megállapításra. Ezen élőhely-rekonstrukcióval érintett terület nem fedi a teljes Natura 2000 blokk területét, így a jövőben a terület többi részén is javasoltak a következő munkálatok:

katonai használatból megmaradt beton építmények és hulladékok elszállítása, szögesdrót eltávolítása, lövészárkok elegyengetése földmunkával, tájidegen fásszárúak különösképpen az akác (*Robinia pseudoacacia*) és bálványfa (*Ailanthus altissima*) mechanikus és vegyszeres irtása, őshonos cserjefoltok záródásának megakadályozása.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Művelési ág-változtatás, kivett területek növekedése nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

További erdőtelepítés nem támogatandó.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Fás legelő telepítés támogatandó.

j) A kezelési javaslatok indoklása

Akár direktvetéses felújításról akár szénaterítéses vagy szénamurvás felülvetésről beszélünk, a felülvetéssel járó gépi munkavégzés minden esetben a terület buckajellegének károsodását eredményezi, illetve a erős taposással járó munkaművelet veszélyeztetheti a gypszerkezetet. Ugyanezen indokok miatt kerülni kell a tisztítókaszálások során a talajmeghajtású eszközöket is. A dobkasza használata nem javasolt, mivel örvénylő, szívó hatása miatt a gyepek apró termetű állatfajaira legnagyobb részére veszélyt jelent, így jelölő magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) állományára is negatív hatással bír.

Tűpászták létesítésével járó gépi talajmunkák egyrészt a terület formavilágában okoznak érzékeny károkat, illetve a talajműveléssel felnyitott gypfelszín éppen a inváziós fajokkal egyébként is veszélyeztetettebb erdőterületekkel határos részeken teszi lehetővé lágú- és fásszárú inváziós fajok gyepterületeken való megjelenését, elterjedését.

A gyepterület fajgazdagságának megőrzése érdekében juh, szarvasmarhafélék és lófélék legeltethetőek a területen, hiszen ezen haszonállatok táplálkozási preferenciája biztosít változatos gypösszetételt. A gyepon található őshonos cserjékre és fákra vonatkozó korlátozási javaslatok törekednek ezek megőrzésére, általuk megfelelő mikroklíma, kis mértékű árnyékoló hatás, magasabb páratartalom biztosítására.

A két jelölő növényfaj, a homoki nőszirm (*Iris humilis ssp. arenaria*) és a homoki kikerics (*Colchicum arenarium*) számára fontos, hogy az előfordulási helyein a legeltetés csak nagyon mérsékelten legyen jelen a taposás, rágáskár minimalizálás érdekében, ez a javasolt legelőnyomás betartásával, aszályos időszakokban (július-szeptember) való legeltetés mellőzésével biztosítható. Ezért javasolt az éves legeltetési terv egyeztetése a természetvédelmi kezelő szervvel, melyet elsősorban az éppen aktuális ökológiai viszonyokhoz kell igazítani.

A magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) fennmaradása szempontjából legfontosabb tényező az élőhelyül szolgáló gyepek megőrzése. Minden olyan folyamat vagy tevékenység, ami a gyepet alapvetően megváltoztatja, veszélyezteti az azokban élő állományokat. A fő veszélyforrások a következők: természetes szukcesszióval járó cserjésedés, gypfeltöréssel járó tűzpásztá létesítés, erdősítés, spontán erdősődés, bányászat, égetés, túllegeltetés, alullegetetés, fás- és lágyszárú inváziós növények térhódítása, valamint a nem természetkímélő kaszálási módszer, mint a dobkasza alkalmazása is.

Az egyik legjelentősebb veszélyforrásként megjelenő túllegeltetés megelőzése érdekében a legelő állatlétszám korlátozása szükséges. Elsősorban a nyári aszályos

időszakok során, az intenzívebb legeltetés eredménye a gyepterület túllegeltetése következtében történő kiszáradása, degradációja.

A nem kezelt gyepterületeken, a szukcessziós folyamatok eredményeképpen cserjésedés megakadályozása természetkímélő módszerekkel történik, legeltetéssel és szükség esetén kézi vagy kisebb kerti traktoros tisztítókaszályással karbantartható. A már cserjésedett részeken különös tekintettel szükséges elvégezni a munkát a kezelési javaslatok szerint, hiszen ezen cserjés foltokhoz kötődhet védett, fokozottan védett természeti érték. Ezeket a meghagyásra szánt foltokat, illetve az elszórtan meghagyandó egyedeket előzetes kijelölés alapján javasolt megőrizni. Az őshonos hagyásfák, hagyásfacsoportok, vadgyümölcsök megőrzésével a terület fajgazdagságának biztosítása mellett fontos tájképi jellege, illetve speciális mikroklíma megőrző jellege biztosítható.

a) Kezelési egység kódja: KE2 kezelési egység

b) Kezelési egység megnevezése: Homoki fenyves buckás domborzattal, szálanként őshonos fajokkal

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR):

1. - / S4 Ültetett erdei- és fekete fenyvesek

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Törekedni kell a nem őshonos fafajokból álló erdők és fásítások – termőhelynek megfelelő - természetes, vagy természetszerű életközösségekké alakítására.

Az erdőgazdálkodási tevékenység nem járhat természetes gyepek állapotának időszakos rontásával sem, ez fokozott figyelmet érdemel a fahasználati munkák során a munkaterület, a faanyag közelítése és a faanyag készletezése, közelítése és szállítása során. Továbbá a gyepterületekkel határos részeken fokozott figyelmet kell fordítani a gyorsan sarjadó, inváziós fajok közeli gyepterületen való elterjedésének megakadályozására. Ezen fajok esetében javasolt a gyepterületekkel határos részeken egy kéméleti sávban (5-10 méteres) a fahasználati munkálatokat mellőzni, illetve a későbbi sarjak ellen mechanikusan vagy vegyszeresen védekezni.

A gyepterületek növelése érdekében elfogadható ezen tájidegen erdőterületeken vagy egyes részein az erdő művelési ágból való kivonás (akár más területeken való csereerdősítéssel) és gyepterület művelési ágba való átminősítés.

Általánosságban törekedni kell az erdő természetességének növelésére, így ezen erdőterületek felújítása során lehetőség szerint törekedni kell őshonos állomány kialakítására.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett NATURA 2000 területen belül található erdőrészekre a jóváhagyott Hajósi Erdészeti Tervezési Körzeti második erdőterve (Érvényes: 2010. január 1. -- 2019. december 31.) a legfőbb szabályzó dokumentum.

Az erdőgazdálkodás főbb kapcsolódó, kiemelten az erdőterületeken keletkező tüzesetek megelőzése érdekében betartandó főbb hatályos jogszabályi előírása: az erdőről, az erdő

védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény; az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet. Elsősorban: a tüzesetek megelőzésével kapcsolatos előírások, a fokozott tűzveszély időszakára vonatkozó szabályok, az erdő tűz elleni védelmével kapcsolatos feltételek megteremtése, az erdőterületen található védett növénytársulásokban a teljes talaj-előkészítés és a vágásterületen az égetés csak növény-egészségügyi indokból vagy természeti kár megelőzése, illetve elhárítása miatt végezhető.

Az erdőterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Megnevezés
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében)
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

Az őshonos állománnyal való sikeres felújítás érdekében javasolt az erdőrészlet bekerítése, hiszen a túltartott vadállomány kártételének megelőzése kizárólag ezen intézkedések megtételével lehetséges. A Natura 2000 terület országos jelentőségű védett területtel átfedő szélén elhelyezkedő erdőrészlet fontos, védelmi funkciót szolgál a szomszédos tájidegen állomány uralta területekkel szemben.

Az őshonos állomány kialakítása révén, illetve őshonos hagyásfák, cserjefoltok meghagyásával csökkenthető a felújítási időszakban szárazodás folyamata, illetve megfelelő mikroklíma fenntartásával a jelölő magyar futrinka faj számára kedvező mozaikos, változatos élőhelyek létesülnek.

A felújítás szükség esetén teljes talaj-előkészítéssel is történhet.

Hagyásfaként csak az érintett fenyőállományban elszórtan előforduló őshonos fafajú egyedek hagyhatóak meg, így a véghasználat során lehetőség szerint kímélni kell nemcsak az esetlegesen előforduló őshonos faegyedeket, hanem az őshonos idős cserjéket is.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Művelési ág változtatás kizárólag gyeperület művelési ágú területek növelésére javasolt, kivett területek kialakítása a kezelési egységen belül nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatot nem teszünk.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat
Őshonos állomány kialakítása javasolt. Erdei legeltetés nem javasolt.

j) A kezelési javaslatok indoklása

Egy élőhely-foltot érint, mely része a Hajósi Homokpuszta Természetvédelmi Területnek. A véghasználat utáni sikeres felújítást őshonos, termőhelyre illő, elegyfajokat tartalmazó állománnyal javasolt végrehajtani, mivel a jövőben ezzel jelentősen csökkenthető az idegenhonos inváziós fafajok kisarjadásának veszélye, emellett az erdő természetességi állapotának javulását is eredményezi. A fahasználat során, a közelítés, depózás során különös figyelmet érdemel az erdőrésztlet azon oldalai, melyek gyepterülettel érintkeznek, ezen depóhelyek, közelítési útvonalak kiválasztásánál kerülni javasolt ezeket, a gyepek felszínének védelme érdekében. Az inváziós fajok terjedésének, sarjadásának veszélyei is ezen helyeken fokozottabb figyelmet érdemel, korlátozási javaslatok is e helyeken kerültek megállapításra.

a) Kezelési egység kódja: KE3 kezelési egység

b) Kezelési egység megnevezése: Tiszaháti nyaras

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR):

1. - / S2 Nemesnyárasok (tiszaháti nyaras, sűrű cserjeszinttel)

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Az egyetlen foltot képviselő kezelési egység egy pusztuló, kiritkult nemes nyaras, mely erősen benőtt cserjével. Törekedni kell a nem őshonos fafajokból álló erdők és fásítások – termőhelynek megfelelő - természetes, vagy természetszerű életközösségekké alakítására. Az erdőgazdálkodási tevékenység nem járhat a szomszédos természetes gyepek állapotának időszakos rontásával sem, ez fokozott figyelmet érdemel a fahasználati munkák során a munkaterület, a faanyag közelítése és a faanyag készletezése, közelítése és szállítása során. Továbbá a gyepterületekkel határos részeken fokozott figyelmet kell fordítani a gyorsan sarjadó, inváziós fajok a közeli gyepterületen való elterjedésének megakadályozására. Ezen fajok esetében javasolt a gyepterületekkel határos részein egy kéméleti sávban (5-10 méteres) a fahasználati munkálatokat mellőzni, illetve a későbbi sarjak ellen mechanikusan vagy vegyszeresen védekezni.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett NATURA 2000 területen belül található erdőrésztletekre a jóváhagyott Hajósi Erdészeti Tervezési Körzeti második erdőterve (Érvényes: 2010. január 1. -- 2019. december 31.) a legfőbb szabályzó dokumentum.

Az erdőgazdálkodás főbb kapcsolódó, kiemelten az erdőterületeken keletkező tűzesetek megelőzése érdekében betartandó főbb hatályos jogszabályi előírása: az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló *2009. évi XXXVII. törvény*; az erdők tűz elleni védelméről szóló *4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet*. Elsősorban: a tűzesetek megelőzésével

kapcsolatos előírások, a fokozott tűzveszély időszakára vonatkozó szabályok, az erdő tűz elleni védelmével kapcsolatos feltételek megteremtése, az erdőterületen található védett növénytársulásokban a teljes talaj-előkészítés és a vágásterületen az égetés csak növény-egészségügyi indokból vagy természeti kár megelőzése, illetve elhárítása miatt végezhető.

Az erdőterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Megnevezés
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében)
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

Az őshonos állománnyal való felújítás során az erdőrészlet bekerítése a túltartott vadállomány kártételének megelőzése érdekében javasolt. Hagyásfaként csak őshonos fafajú egyedek hagyhatóak meg.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Művelési ág változtatás kizárólag gyepterület művelési ágú területek növelésére javasolt, kivett területek kialakítása a kezelési egységen belül nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Őshonos erdőállomány kialakítása felújítás során. A felújítás mesterséges felújítással, teljes talaj-előkészítéssel is történhet.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Őshonos állomány kialakítása. Erdei legeltetés nem javasolt.

j) A kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési előírások egyrészt a szomszédos jelölő pannon homoki gyepterületek és ehhez kapcsolódó jelölő fajok védelme érdekében. A rakodóhely, depónia és közelítő útvonalak előzetes egyeztetésével elkerülhető a szomszédos gyepterületek mechanikai sérülése, ezen depóhelyek, szállítási útvonalak előzetes kijelölése olyan helyeken, melyek során a gyepterületeken taposási károk nem keletkeznek (pl. utakon, vágásterületeken belül). A véghasználat utáni sikeres felújítást őshonos, termőhelyre illő, elegyfajokat tartalmazó állománnyal javasolt végrehajtani, mivel a jövőben ezzel jelentősen csökkenthető az idegenhonos inváziós fajok károsításának veszélye, e mellett az erdő természetességi állapotának javulását is eredményezi. Az inváziós fajok

terjedésének, sarjadásának veszélyei is ezen helyeken fokozottabb figyelmet érdemel, korlátozási javaslatok is e helyeken kerültek megállapításra.

a) Kezelési egység kódja: KE4 kezelési egység

b) Kezelési egység megnevezése: Sűrű galagonyások, elszórtan akácfákkal

Helyenként nagyobb kiterjedésű egybibés galagonyás, melyben még az egykori akácos nyomai felfedezhetőek fel. Pannon homoki gyepfoltokat is magába foglaló kezelési egység, mely üzemtervezett erdőként került nyilvántartásra..

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR)

1. - / P2b Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A gyepterületekkel érintkező részek felől fokozatos, mérsékletes cserjeirtást kell elkezdni, majd a legeltetést ki kell terjeszteni a cserjeirtott területekre. Az elszórtan magányosan, illetve 4-5 egyedből álló cserjecsoportok kialakítása javasolt az összefüggően benőtt és árnyékoló egyedekből, mely során a szélsőséges aszályos időszakok hatásainak csökkentése, a mozaikosság kialakítása érhető el.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett NATURA 2000 területen belül található erdőrészekre a jóváhagyott Hajósi Erdészeti Tervezési Körzeti második erdőterve (Érvényes: 2010. január 1. -- 2019. december 31.) a legfőbb szabályzó dokumentum.

Az erdőgazdálkodás főbb kapcsolódó, kiemelten az erdőterületeken keletkező tűzesetek megelőzése érdekében betartandó főbb hatályos jogszabályi előírása: az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény; az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet. Elsősorban: a tűzesetek megelőzésével kapcsolatos előírások, a fokozott tűzveszély időszakára vonatkozó szabályok, az erdő tűz elleni védelmével kapcsolatos feltételek megteremtése, az erdőterületen található védett növénytársulásokban a teljes talaj-előkészítés és a vágásterületen az égetés csak növény-egészségügyi indokból vagy természeti kár megelőzése, illetve elhárítása miatt végezhető.

Az erdőterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Megnevezés
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával.
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.

f) Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztési javaslat

Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztési javaslatot nem teszünk,

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Hagyásfaként csak őshonos fafajú egyedek hagyhatóak meg. A Hajósi Homokpuszta Természetvédelmi Terület nyugati, telephelytől déli irányban található kisebb kiterjedésű galagonyacserjés javasolt megőrizni delelőhely céljából. A telephez közeli terület árnyékos részén jelölő fajok hiányában célszerűbb meghagyni, mint más értékesebb gyepfolton kialakítani.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdősítés nem javasolt.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

j) A kezelési javaslatok indoklása

A gyepterületeken elszórtan lévő idősebb egybibés galagonya cserjék a terület mozaikosságát, ezáltal diverzitását, változatosságát növeli, azonban zártabb állományok csökkentik a jelölő élőhely, pannon homoki gyepek és ezekhez kötődő jelölő növényfajok állományát. A kezelési korlátozások és fejlesztési javaslatok ezek érdekében kerültek kiválasztásra és alkalmazásra. Az elszórtan magányosan, illetve 4-5 egyedből álló cserjecsoportok kialakítása javasolt az összefüggően benőtt és árnyékoló egyedekből, mely során a szélsőséges aszályos időszakok hatásainak csökkentése, a mozaikosság kialakítása érhető el.

A vadgazdálkodási berendezések korlátozása a vadfajok koncentrációjával járó (szóró, etető) taposási, túrási károkozásának elkerülése érdekében a környező gyepterületek védelme érdekében kerültek megállapításra.

A két jelölő növényfaj, a homoki nőszirm (*Iris humilis ssp. arenaria*) és a homoki kikerics (*Colchicum arenarium*) számára fontos hogy az előfordulási helyein a gyepfelszínen maradandó károsodás ne történjen, így a gyepfelszín feltörésével járó tűzpászta létesítése sem javasolt, melyek elsődlegesen a termőhelyet veszélyeztetni, másodlagosan pedig teret nyújt inváziós fajok megtelepedéséhez.

A magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) fennmaradása szempontjából legfontosabb tényező az élőhelyéül szolgáló nyílt gyepek, cserjés gyepfoltok megőrzése. Minden olyan folyamat vagy tevékenység, ami a gyepet alapvetően megváltoztatja, veszélyeztetni állományát, így a gyepfeltöréssel járó tűzpászta létesítése is.

a) Kezelési egység kódja: KE5 kezelési egység

b) Kezelési egység megnevezése: Homoki akácok

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR)

1. - / S1 Ültetett akácok

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Törekedni kell a nem őshonos fafajokból álló erdők és fásítások – termőhelynek megfelelő - természetes, vagy természetszerű életközösségekké alakítására.

Az erdőgazdálkodási tevékenység nem járhat természetes gyepek állapotának időszakos rontásával sem, ez fokozott figyelmet érdemel a fahasználati munkák során a munkaterület, a faanyag közelítése és a faanyag készletezése, közelítése és szállítása során. Illetve a gyepterületekkel határos részeken fokozott figyelmet kell fordítani a gyorsan sarjadó, inváziós fajok a közeli gyepterületen való elterjedésének megakadályozására. Ezen fajok esetében javasolt a gyepterületekkel határos részein egy kíméleti sávban (5-10 méteres) a fahasználati munkálatokat mellőzni, illetve a későbbi sarjak ellen mechanikusan vagy vegyszeresen védekezni.

A gyepterületek növelése érdekében elfogadható ezen tájidegen erdőterületeken vagy egyes részein az erdő művelési ágból való kivonás (akár más területeken való csereerdősítéssel) és gyepterületre való átminősítés.

Általánosságban törekedni kell az erdő természetességének növelésére, így ezen erdőterületek felújítása során lehetőség szerint törekedni kell őshonos állomány kialakítására.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett NATURA 2000 területen belül található erdőrészekre a jóváhagyott Hajósi Erdészeti Tervezési Körzeti második erdőterve (Érvényes: 2010. január 1. – 2019. december 31.) a legfőbb szabályzó dokumentum.

Az erdőgazdálkodás főbb kapcsolódó, kiemelten az erdőterületeken keletkező tüzesetek megelőzése érdekében betartandó főbb hatályos jogszabályi előírása: az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló *2009. évi XXXVII. törvény*; az erdők tűz elleni védelméről szóló *4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet*. Elsősorban: a tüzesetek megelőzésével kapcsolatos előírások, a fokozott tűzveszély időszakára vonatkozó szabályok, az erdő tűz elleni védelmével kapcsolatos feltételek megteremtése, az erdőterületen található védett növénytakaságokban a teljes talaj-előkészítés és a vágásterületen az égetés csak növény-egészségügyi indokból vagy természeti kár megelőzése, illetve elhárítása miatt végezhető.

Az erdőterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Megnevezés
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki.
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

Fejlesztési javaslatok során javasolt őshonos fajokkal való felújítás után a jelölő homoki gyepterületre gyakorolt állandó veszélyforrásként jelen lévő kisarjadás, illetve gyepterület spontán erdősülése előzhető meg, illetve csökkenthető, a szegélyek legeltetésével, esetleges nagyobb sarjak kézi erővel való leverésével.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Művelési ág változtatás kizárólag gyepterület művelési ágú területek növelésére javasolt, kivett területek kialakítása a kezelési egységen belül nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Felújítás során a szomszédos gyepterületek érdekében inváziós fajfaj mellőzése javasolt.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozóan javaslatunk.

j) A kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatok az erdővel szomszédos gyepterületek védelme (kisarjadás elleni védelem, fahasználatkor közelítés, depózás korlátozása stb.) érdekében kerültek megállapításra, ezzel együtt az őshonos állománnyal való felújítás során az erdő természetessége is javul. Lényeges az erdő által közrefogott, be nem erdősített, kisebb gyepterületek megőrzése ezen foltok tisztásként való lehatárolásával.

A rakodóhely, depónia és közelítő útvonalak előzetes egyeztetésével elkerülhető a szomszédos gyepterületek mechanikai sérülése. Ezen depóhelyek, szállítási útvonalak előzetes kijelölése olyan helyeken indokolt, melyek során a gyepterületeken taposási károk nem keletkeznek (pl. utakon, vágásterületeken belül). A véghasználat utáni sikeres felújítást őshonos, termőhelyre illő, elegyfajokat tartalmazó állománnyal javasolt végrehajtani, mivel a jövőben ezzel jelentősen csökkenthető az idegenhonos inváziós fajfajok kisarjadásának veszélye, e mellett az erdő természetességi állapotának javulását is eredményezi. Az inváziós fajfajok terjedésének, sarjadásának veszélyei is ezen a helyeken fokozottabb figyelmet érdemel, a korlátozási javaslatok is ennek figyelembe vételével kerültek megállapításra.

a) kezelési egység kódja: KE6 kezelési egység

b) Kezelési egység megnevezése: Levágott homoki akácerdők és fásítások

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR):

1. - / P8 Vágásterület, felújítások

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A gyepterületekkel határos részeken fokozott figyelmet kell fordítani a gyorsan sarjadó, inváziós fajfajok a közeli gyepterületen való elterjedésének megakadályozására. Ezen fajfajok

esetében javasolt a gyepterületekkel határos részein a későbbi sarjak ellen mechanikusan vagy vegyszeresen védekezni.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett NATURA 2000 területen belül található erdőrészekre a jóváhagyott Hajósi Erdészeti Tervezési Körzeti második erdőterve (Érvényes: 2010. január 1. -- 2019. december 31.) a legfőbb szabályzó dokumentum.

Az erdőgazdálkodás főbb kapcsolódó, kiemelten az erdőterületeken keletkező tüzesetek megelőzése érdekében betartandó főbb hatályos jogszabályi előírása: az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény; az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet. Elsősorban: a tüzesetek megelőzésével kapcsolatos előírások, a fokozott tűzveszély időszakára vonatkozó szabályok, az erdő tűz elleni védelmével kapcsolatos feltételek megteremtése, az erdőterületen található védett növénytársulásokban a teljes talaj-előkészítés és a vágásterületen az égetés csak növény-egészségügyi indokból vagy természeti kár megelőzése, illetve elhárítása miatt végezhető.

Az erdőterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

A terület gyepgazdálkodása során az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásait kötelezően szükséges betartani. A gyepterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Megnevezés
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztítókaszálylással történő hasznosítás.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

Nincs élőhely-rekonstrukciós javaslatunk.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Művelési ág változtatás kizárólag gyepterület művelési ágú területek növelésére javasolt, kivett területek kialakítása a kezelési egységen belül nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

j) A kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatok elsősorban a felújítás során alkalmazható fafajok körét és inváziós fásszárúak elleni védekezés módját határozzák meg. Az erdőterületekhez kötődő jelölő faj hiánya okán a felújítás során alkalmazható agro-technológiai módszerek nem kerültek korlátozásra.

A gyepterület művelési ágú területeken található, egykori fásítások helyén visszamaradt vágásterületekre a gyepterület meghatározott kezelési javaslatok alkalmazandók. Ezen helyeken elsősorban a sarjra feljövő fás vegetáció ellen folyamatos védekezés szükséges. Emellett a megnyitott felszínen megtelepedő tájidegen inváziós lágyszárúak (pl. selyemkóró) elleni védekezés mechanikai és vegyszeres irtással javasolt, annál is inkább hiszen ezeken a helyeken a tuskók miatt gépi tisztítókaszálás nem alkalmazható. A vadgazdálkodási berendezések korlátozása a vadfajok koncentrálódásának (szóró, etető) elkerülése érdekében a környező gyepterületek védelme érdekében kerültek megállapításra.

a) A kezelési egység kódja: KE7 kezelési egység

b) Kezelési egység megnevezése: Feketedió

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR):

1. - / S3 Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A gyepterületekkel határos részeken fokozott figyelmet kell fordítani a gyorsan sarjadó, inváziós fajok a közeli gyepterületen való elterjedésének megakadályozására. Ezen fajok esetében javasolt a gyepterületekkel határos részein a későbbi sarjak ellen mechanikusan vagy vegyszeresen védekezni.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett NATURA 2000 területen belül található erdőrészekre a jóváhagyott Hajósi Erdészeti Tervezési Körzeti második erdőterve (Érvényes: 2010. január 1. -- 2019. december 31.) a legfőbb szabályzó dokumentum.

Az erdőgazdálkodás főbb kapcsolódó, kiemelten az erdőterületeken keletkező tüzesetek megelőzése érdekében betartandó főbb hatályos jogszabályi előírása: az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény; az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet. Elsősorban: a tüzesetek megelőzésével kapcsolatos előírások, a fokozott tűzveszély időszakára vonatkozó szabályok, az erdő tűz elleni védelmével kapcsolatos feltételek megteremtése, az erdőterületen található védett növénytársulásokban a teljes talaj-előkészítés és a vágásterületen az égetés csak növény-egészségügyi indokból vagy természeti kár megelőzése, illetve elhárítása miatt végezhető.

Az erdőterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Megnevezés
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki.
E51	Felújítás táj- és termőhely honos fafajokkal, illetve faállomány típussal.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

A fejlesztési javaslatok során javasolt őshonos fajokkal való felújítás révén a jelölő homoki gyepp élőhelyre gyakorolt állandó veszélyforrásként jelen lévő kisarjadás, illetve gyepterület spontán erdősülése előzhető meg, illetve csökkenthető, a szegélyek legeltetésével, esetleges nagyobb sarjak kézi erővel való leverésével.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Művelési ág változtatás kizárólag gyepp művelési ágú területek növelésére javasolt, kivett területek kialakítása a kezelési egységen belül nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

j) A kezelési javaslatok indoklása

A szomszédos gyepterületek védelme érdekében a fahasználatok során a közelítés és

depózás korlátozása érdekében kerültek a kezelési javaslatok megállapításra, hiszen gyeppel határos részeken ezeket kerülni kell a felszín károsodásának megelőzése érdekében. Továbbá őshonos állomány kialakítása során az erdő természetessége is növekszik, amellett, hogy a szomszédos gyepterületre való kisarjadási folyamatok lehetősége is csökken.

A vadgazdálkodási berendezések korlátozása a vadfajok koncentrációjával járó (szóró, etető) taposási, túrási károkozásának elkerülése miatt, a környező gyepterületek védelme érdekében kerültek megállapításra.

a) Kezelési egység kódja: KE8 kezelési egység

b) Kezelési egység megnevezése: Tanyahely

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR):

- / U10 Tanyák, családi gazdaságok

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A jelen tervezés során csupán a Hajósi Homokpuszta Természetvédelmi Terület nyugati szélén található, kerítéssel körbekerített állattartó telep és kiszolgáló épületegyüttese tartozik bele.

A gyepterületekkel határos részeken fokozott figyelmet kell fordítani a gyorsan sarjadó, inváziós fajok a közeli gyepterületen való elterjedésének megakadályozására. Ezen fajok esetében javasolt a gyepterületekkel határos részein a későbbi sarjak ellen mechanikusan vagy vegyszeresen védekezni. A tanya területén, az épületek állagmegőrzési célú felújítása, illetve további tervezett gazdasági épületek kivitelezése során javasolt a tájjellegű, környezetébe illeszkedő megoldásokat alkalmazni.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

A terület gazdálkodása során az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet előírásait kötelezően szükséges betartani.

A területeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Nincs ide vonatkozóan előírás-javaslatunk.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

Nincs ide vonatkozóan előírás-javaslatunk.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

A telep fejlesztésével együtt járó beruházások során javasolt ezek kerítésen belül, tájba illően tervezni. Művelési ág változtatás kizárólag gyep művelési ágú területek növelésére javasolt, kivett területek további növelése nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

j) A kezelési javaslatok indoklása

A tanyán belül sem javasolt inváziós fafajok telepítése, hiszen a sarjadás és továbbterjedés veszélye is fennáll. Az általános javaslatok ezek, illetve az alföldi tanyajelleg megőrzése tekintetében kerültek megállapításra.

a) Kezelési egység kódja: *KE9 kezelési egység*

b) Kezelési egység megnevezése: *Egykori katonai építmények*

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR):

- / U4 Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A tervezési terület 2011-es bővítéssel érintett területrészen található egyetlen egy élőhely foltot érintő kategória. Katonai létesítmény már nem használt, pusztuló épületei tartoznak ide, melyek hasznosítása a területet természetvédelmi rendeltetésével szükséges, hogy összhangban legyen. Elsősorban állattartó épületként, vagy turisztikai, kutatási célú felhasználása javasolt. Amennyiben ezekre nincs lehetőség ezen épületek teljes megszüntetése is elképzelhető, támogatható.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

A kezelési egységre az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet előírásai vonatkoznak.

A területeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

A tervezési terület 2011-es Natura 2000 bővítéssel érintett terület részén található

egyetlen egy élőhely foltot érintő kategória. Katonai létesítmény már nem használt, pusztuló épületei tartoznak ide. Ezen épületek és a terület délkeleti határán, található egykori katonai parancsnoki szolgálati lakás még megmenthetőek. Ezeket célszerű a jövőben megőrizni és lehetőség szerinti beruházások során hasznosítani (turizmus, állattartás, szolgálati lakás stb.) A felújítások, beruházások tájvédelmi szempontok szerint (tájba illő épületek, természetes alapanyagú építőanyagok) javasolt.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Művelési ág változtatás kizárólag gyepterület növelésére javasolt, kivett területek kialakítása a kezelési egységben belül nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

j) A kezelési javaslatok indoklása

Általános kezelési javaslatban megfogalmazottak szerint a környező gyepterületre veszélyt hordozhatna az említett épületek más intenzívebb célra, természetvédelemmel össze nem egyeztethető célra (pl. air-soft sporttevékenység stb.) történő hasznosítása

a) Kezelési egység kódja: *KE10 kezelési egység*

b) Kezelési egység megnevezése: *Bálványfás állományok*

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR):

- / S6 Nem őshonos fajokból álló spontán erdők és cserjések

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A gyepterületekkel határos részeken fokozott figyelmet kell fordítani a gyorsan sarjadó, inváziós fajok a közeli gyepterületen való elterjedésének megakadályozására. Ezen fajok esetében javasolt a gyepterületekkel határos részein a későbbi sarjak ellen mechanikusan vagy vegyszeresen védekezni.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett NATURA 2000 területen belül található erdőrészekre a jóváhagyott Hajósi Erdészeti Tervezési Körzeti második erdőterve (Érvényes: 2010. január 1. -- 2019. december 31.) a legfőbb szabályzó dokumentum.

Az erdőgazdálkodás főbb kapcsolódó, kiemelten az erdőterületeken keletkező tüzesetek megelőzése érdekében betartandó főbb hatályos jogszabályi előírása: az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló *2009. évi XXXVII. törvény*; az erdők tűz elleni védelméről szóló *4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet*. Elsősorban: a tüzesetek megelőzésével

kapcsolatos előírások, a fokozott tűzveszély időszakára vonatkozó szabályok, az erdő tűz elleni védelmével kapcsolatos feltételek megteremtése, az erdőterületen található védett növénytársulásokban a teljes talaj-előkészítés és a vágásterületen az égetés csak növény-egészségügyi indokból vagy természeti kár megelőzése, illetve elhárítása miatt végezhető.

A gyepterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni. A terület gyepgazdálkodása során az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásait kötelezően szükséges betartani, azonban a honvédelmi szervek vagyongazdálkodásában lévő állami tulajdonú Natura 2000 gyepterületekre, valamint azok földhasználóira utóbbi rendelet előírásai nem vonatkoznak.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Megnevezés
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével jelölhetők ki.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

A bálványfa (*Ailanthus altissima*) kivágása csak előzetes vegyszeres előlész után javasolt. Hagyásfaként csak őshonos fafajú egyedek hagyhatóak meg.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Művelési ág változtatás kizárólag gyep művelési ágú területek növelésére javasolt, kivett területek kialakítása a kezelési egységen belül nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Őshonos facsoportok telepítése támogatható. Erdei legeltetés nem javasolt.

j) A kezelési javaslatok indoklása

Tájidegen fafajok uralta erdőállomány gyeprel érintkező szegélyében a gyepterületre való kisarjadás kockázatát csökkenti a fahasználati munkák mellőzése. Emellett az esetleges fahasználatból fakadó veszélyforrások csökkentése érdekében kerültek megállapításra a kezelési javaslatok.

a) Kezelési egység kódja: KE11 kezelési egység

b) Kezelési egység megnevezése: Szürkenyár- csoportok

c) Érintett élőhelyek (jelölő élőhely/ÁNÉR):

1. - / RA Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok

d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Az őshonos facsoportok megőrzése javasolt általánosságban. Fahasználattal érinteni kizárólag valamely magasabb természeti érték érdekében javasolt. csekély területen előforduló, védelemre érdemes élőhely-típus. Idős, őshonos facsoportok, faegyedek megőrzésével a közeli gyepterületek, cserjések speciális mikroklímája biztosítható, illetve hozzá kapcsolódó élővilágával növeli a terület diverzitását, mozaikosságát. A facsoportokon belül a fahasználat az alászorult, veszélyes, vagy löszgyepeket árnyékoló hatása miatt érintheti.

e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A) Kötelezően betartandó előírások

A gyep- és erdőterületeken előforduló védett természeti értékek vonatkozásában a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseit kell figyelembe venni. A terület gyepgazdálkodása során az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásait kötelezően szükséges betartani, azonban a honvédelmi és vízügyi igazgatási szervek vagyonkezelésében lévő állami tulajdonú Natura 2000 gyepterületekre, valamint azok földhasználóira a fenti rendelet előírásai nem vonatkoznak.

B) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Megnevezés
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsméret felett) és a vadgyümölcsök (törzsméret megjelölése nélkül) megőrzése kötelező
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa-csoportok (delelő fák) valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.

f) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslat

Ezen facsoportok alkalmasak a legelő állatok számára delelőhelyként, ahol az intenzív taposással, rágással nem veszélyeztetik közvetlenül a jelölő homoki élőhelyet. Hagyásfaként csak őshonos fafajú egyedek hagyhatóak meg.

g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

Művelési ág változtatás kizárólag gyepterület művelési ágú területek növelésére javasolt, kivett területek kialakítása a kezelési egységen belül nem támogatandó.

h) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Nincs ide vonatkozó javaslatunk.

i) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó javaslat

Őshonos facsoportok telepítése támogatható.

Madárvédelmi berendezések kihelyezése támogatható.

j) A kezelési javaslatok indoklása

Ezen őshonos facsoportok a gyepterületeken belül elhelyezkedő, nem erdőművelési ághoz tartoznak, így a gyephasználati kezelési javaslatok vonatkoznak rájuk. Elsődlegesen ezen foltok védelme, közöttük lévő tájidegen, invazív fászfaják visszaszorítása érdekében kerültek megállapításra kezelési korlátozások.

Magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) fennmaradása szempontjából legfontosabb tényező az élőhelyéül szolgáló gyepek megőrzése. Őshonos fafajú facsoportok, fasorok, illetve cserjések, gyümölcsfák nyújtotta talajközeli élőhelyek is fontos búvóhelyéül, árnyékoló helyéül szolgálna a faj számára, ezért a kezelési javaslatok is ezen fák, facsoportok megőrzésére, korosbításra törekednek.

3. 2. 2. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés

Az egyes kezelési egységek f) pontja alatt már szerepelnek az élőhely-rekonstrukcióra és élőhely-fejlesztésre vonatkozó javaslatok (KE1, KE2, KE3, KE5, KE7, KE10, KE11), de az egész tervezési területre vagy részterületekre vonatkozó javaslatokat itt fogalmazzuk meg.

Fentiekben túlmenően az AUDI HUNGARIA MOTOR Kft. a jelenleg folyó gyár bővítési projektjéhez kapcsolódóan jogerős egységes környezethasználati engedélyt kapott (370-27/2011) az Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségtől.

A határozatban rögzítésre kerültek a végrehajtandó kompenzációs intézkedések az egyes Natura 2000 területeken, így a Hajósi homokpuszta (HUKN20014) egyik területén is. A végrehajtást a Felügyelőség által meghatározott módon kell végrehajtani és az előírtaknak megfelelően dokumentálni, jelenteni.

Az AUDI kompenzációs intézkedések révén a Hajós külterületi 0424/2 hrsz-ú (Magyar Állam, HM) NATURA 2000 területen, több, mint 200 ha-on helyreállító és állapotjavító intézkedések kerülnek elvégzésre (2011-2015. években) a pannon homoki gyepterület állapotának javítása, ill. a magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) számára alkalmasabb körülmények megteremtése érdekében.

Az intézkedés főbb lépései:

- A nem erdő művelési ágú területeken a tájidegen fászfaják

növényzet, elsősorban a bálványfa (*Ailanthus altissima*) és akác (*Robinia pseudoacacia*) irtása,

- Az irtás során kombinált mechanikai és kémiai beavatkozások elvégzése,
- Vegyszer alkalmazásakor kiemelt figyelmet kell fordítanak a terület természetes élőhelyeinek védelmére,
- A homoki gyepet veszélyeztető cserjék egy része visszaszorításra kerül,
- A terület korábbi katonai használatából visszamaradt beton építményeket és a hulladékot elszállítása,
- A területet 2015. december 31-ig kezelik a projekt kapcsán,
- Botanikai és zoológiai alapállapot-felvétel és évenkénti monitoring vizsgálat történik 2011 és 2015 között.

Az érintett területek roncsolt, degradált részein a nem jelölő élőhelyekhez kötődő tájidegen növényfajokkal kapcsolatos rehabilitációs beavatkozások szükségesek a Natura 2000 célokkal összhangban, amelyek a beavatkozást igénylő inváziós növényfajok szerinti részletezésben az alábbiak:

Selyemkóró (*Asclepias syriaca*) – Szerencsére elmondható, hogy nagy, összefüggő állományai csak az egyik területrészen van jelen a tervezési területen, ahol fontos, hogy a terjeszkedésének gátat vessünk. Nem szabad megvárni, hogy még nagyobb állományai alakuljanak ki. Sajnos a szél útján kiválóan terjed, így nagyobb távolságból is érkeznek majd magforrások. A két területegység közül a Hajósi-homokpuszta TT-n nincs jelen, viszont a 2011-ben jelölt HUKN20014. kódszámú Hajósi-homokpuszta bővítése elnevezésű Natura 2000 terület teljes részén elterjedt. Itt folyik a visszaszorítása kaszálással az AUDI kompenzáció keretében több éven keresztül. A Hajósi-homokpuszta TT területe mintaterület a jelenleg a másik területhez viszonyítva, mivel ott nincs jelen a területen. A fertőzött, bővítési területen javasolt a vegyszeres és mechanikus védekezés a faj terjedése ellen, amit rendszeresen kell elvégezni. Virágzásban történő tisztítókaszálása után kisarjadó telepei újabb őszi tisztítókaszálással és/vagy legeltetéssel javasolt kezelni. A szórton, kisebb sűrűségben található egyedek pontszerű permetezéssel, vegyszeresen is kezelhető.

Fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) – A tervezési területeken belül több ponton található kis kiterjedésben, nem üzemtervezett, nem erdő művelési ágban csupán fásításként. Terjedése nem erőteljes, de a meglévő fertőző pontokat meg kell szüntetni. A fásszárúak közül a fehér akác a legnagyobb veszély mindkét területen. Kétféle eredetű a területeken; van telepített, erdő művelési ágban, és van spontán gyökérsarj eredetű, a kezelés hiánya miatt, a gypszeleken. Az egyik területrészen (AUDI kompenzációs terület) nagy erővel folyik a védekezés, célszerű lenne a TT területen is ezt a munkát folytatni. Vegyszeresen és mechanikusan kell védekezni ellene rendszeres kezeléssel, lábön való injektálásos előléssel.

Bálványfa (*Ailanthus altissima*) – Hasonló intenzív védekezést igényel, mint a fehér akác. Lábon vegyszeres jelöléssel (injektálás több oldalról) kell védekezni a terjedése ellen mindkét területrészen.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A megőrzendő fajok esetében a fenti élőhely-kezelési előírások maradéktalan betartása az állományok zömének fennmaradását biztosítja. Konkrét fajvédelmi intézkedés csak két faj esetében tehető.

Homoki nőszirm (Iris arenaria)

Előfordulási helyein a legeltetés csak nagyon mérsékelten lehet jelen a taposás, rágáskár minimalizálás érdekében, ez a javasolt legelőnyomás betartásával, aszályos időszakokban (július-szeptember) való legeltetés mellőzésével biztosítható. A homoki nőszirm (*Iris arenaria*) előfordulásokon június közepéig-végéig (a termésérlelés vége) a lehető legnagyobb háborítatlanságot (közelítés, fahasználat) kell biztosítani. Az állományokat rendszeresen fel kell mérni, vizsgálni kell a populáció vitalitásában mutatkozó ingadozások okát.

Homoki kikerics (*Colchicum arenarium*): Előfordulási helyein a legeltetés csak nagyon mérsékelten lehet jelen a taposás, rágáskár minimalizálás érdekében, ez a javasolt legelőnyomás betartásával, aszályos időszakokban (július-szeptember) való legeltetés mellőzésével biztosítható.

Magyar futrinka (*Carabus hungaricus*): A faj elsősorban homoki gyeppekhez kötődik, ezért a KE1 kezelési egységnél részletezett élőhelykezelési javaslatok elegendőek a faj megőrzéséhez.

Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*):

Mára a faj a területről teljesen eltűnt, 3-4 éve még jelen volt a TT-területen. A jövőben, természetvédelmi projekt keretében szükséges lenne visszatelepíteni mindkét területrészre és utána rendszeresen monitorozni a fajt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Faj szintű monitorozás

Natura 2000 jelölő fajok (homoki nőszirm (*Colchicum arenarium*), homoki kikerics (*Iris humilis ssp. arenaria*)) ismert és potenciális előfordulásainak vizsgálatát 6 évente el kell végezni, pontfedvények létrehozásával [növényeknél tő/polikormon,) rögzítésével; állatfajoknál becsült egyedszámok megadásával.

Mindkét élőhelyen a magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) állományát legalább 6 évente élvező csapdázással (pohárcsapdázással) felmérni javasolt.

Közösség szintű monitorozás

1. *Festucetum vaginatae* és *Potentillo arenariae-Festucetum pseudovinae* növénytársulások

közösségi szintű vizsgálata javasolt 2 évente, NBmR protokoll szerint.

2. Bogár- és egyenesszárnyú közösségek monitorozása javasolt, 2 évente, a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer protokollja szerint.

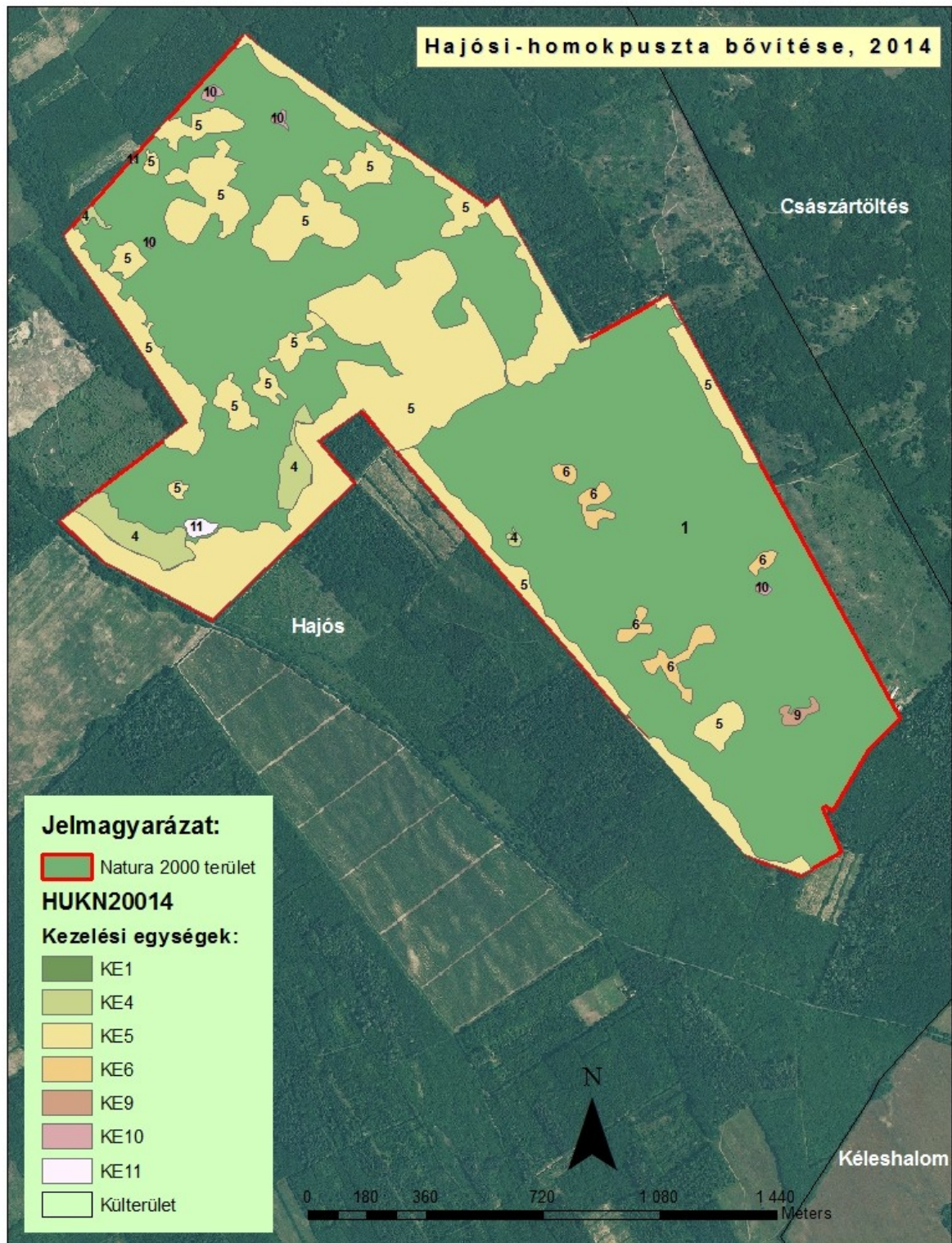
Élőhely szintű monitorozás

10 évente egy alkalommal a természetvédelmi kezelésért felelős szervnek el kell készítenie a terület Á-NÉR alapú élőhely és jelölő élőhelyek térképét.

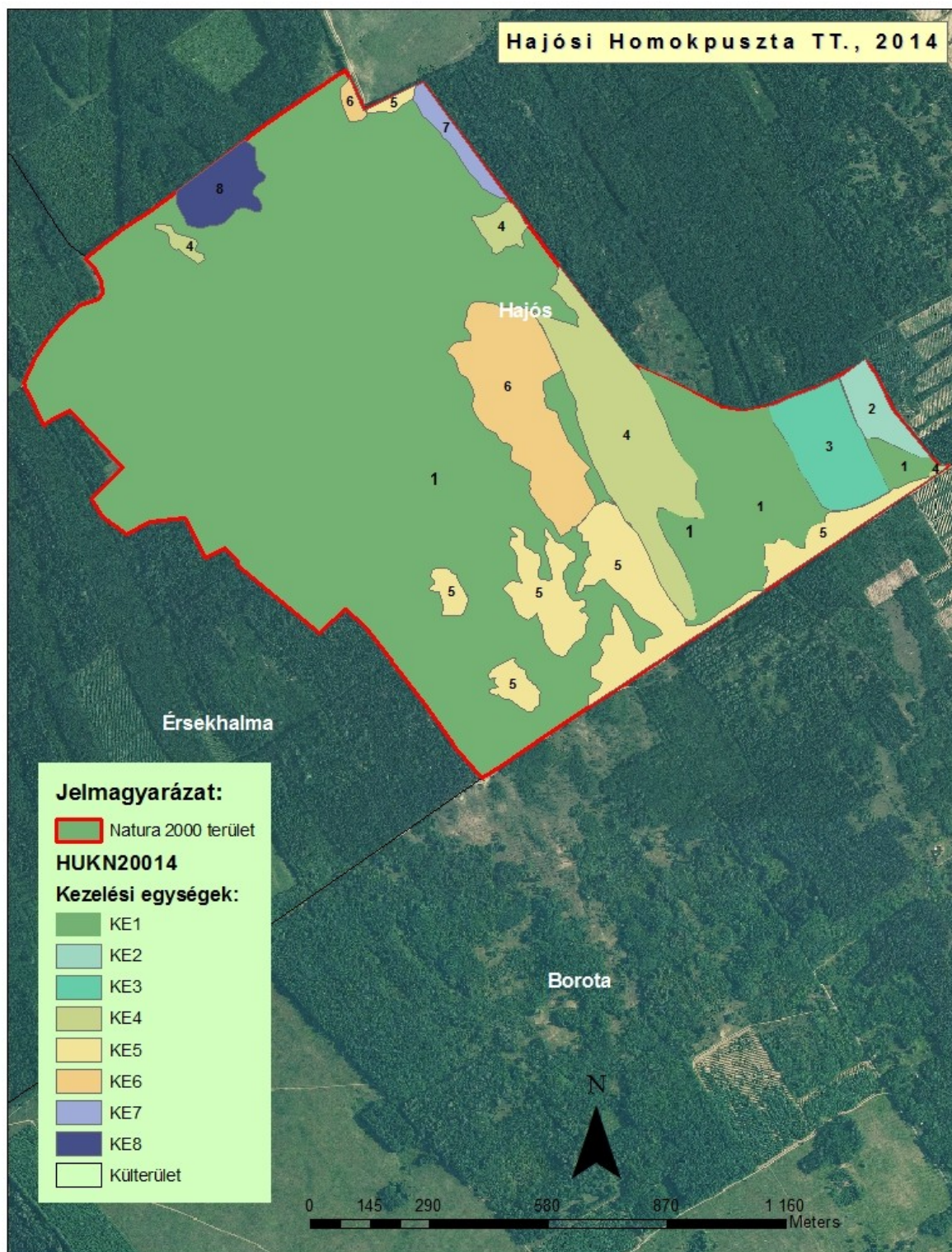
Ezáltal a tájidegen, inváziós fajok elterjedésére különös figyelemmel kell lenni, élőhelyek területnagyságának növekedése következtében a javasolt beavatkozások hatékonyabb kivitelezésével javasolt.

3. 2. 5. Mellékletek

A tervezési terület kezelési egység térképe (1.), 2014

A tervezési terület kezelési egység térképe (2.), 2014

3. 3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdon viszonyok függvényében

3. 3. 1.

Agrártámogatások

3. 3. 1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A Hajósi-homokpuszta (HUKN20014) Natura 2000 terület jelenlegi agrártámogatási lehetőségeit az alábbiakban foglaljuk össze.

Miként az ország más mezőgazdasági hasznosítás alatt álló területén, a jogszabályokban előírt, kötelező földhasználati előírások betartása esetén egységes területalapú támogatás igénybe vehető a területen.

Kiegészítő támogatásként, a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet kötelező előírásainak betartása és a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) fenntartása esetén, a 128/2007 (X. 31.) FVM rendelet alapján évente 38 euro/ha kompenzációs kifizetés vehető igénybe a gyepeként hasznosított területeken.

A 25/2007. (IV.17.) FVM rendelet alapján igénybe vehető kedvezőtlen adottságú területeken (KAT) történő gazdálkodás keretében nyújtandó kompenzációs támogatások is elérhetőek.

Az önkéntesen vállalt előírásokért igényelhető mezőgazdasági támogatások közül az ország egész területén (a támogatható mezőgazdasági területeken) igénybe vehető, horizontális, továbbá jelen Natura 2000 terület esetében agrár-környezetgazdálkodási célprogramok - gyepgazdálkodási és szántóföldi célprogramok - állnak a gazdálkodók rendelkezésére. Ezek jogszabályi alapját az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételeinek részletes feltételeiről szóló 61/2009 (V. 14.) FVM-rendelet hatályos szövege képezi.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 33/2008 (III. 27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe a növény- és állatvilág fajgazdagságának növelése érdekében tett, nem közvetlenül gazdálkodási célú földhasználati intézkedésekre, így a 3. § (1) és (2) bek. alapján, egyebek között (a természetvédelmi szempontból legfontosabbakat említve):

- sövénytelepítésre;
- füves mezsgye telepítésére;
- környezetvédelmi célú gyeptelepítésre,
- természetvédelmi célú gyeptelepítésre;
- természetes alapanyagú madárvédelmi berendezések létesítésére.

A tárgyi Natura 2000 területen az erdőterületek fenntartási tervben foglalt céljainak megvalósítása érdekében igényelhető:

- a 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az EMVA-ból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló célprogramok,
- a 139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az EMVA-ból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások,
- a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az EMVA-ból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás.

Érintett blokkazonosító	Blokk összes területe	Támogatható terület
D53R4-Q-13	105,1	67
D5NK4-4-13	84,74	81,21
D5L55-M-13	60,13	59,41
DJMC9-E-13	136,26	128,14

A Natura 2000 területet érintő MEPAR blokkazonosítók

3. 3. 1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg csupán az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet alapján van kompenzációs kifizetés. Az előbbi rendeletekben meghatározott földhasználati előírások betartása minden Natura 2000 területen kötelező.

A gyepterületekre vonatkozó földhasználati korlátozások olyan alapvető előírásokat fogalmaznak meg, melyek betartása minden hazai gyepterületen elengedhetetlen, a természeti értékesség fenntartása érdekében. Ez a rendelet azonban az általánosságából adódóan nem tud kezelni olyan speciális területi problémákat, melyek a Natura 2000 hálózat esetében fontosak. Ebből adódóan a fenntartási tervek egyik legnagyobb hozadéka az a területiségből eredő specialitás, mely megfelelően képes megalapozni a speciális kezelési irányokat. Ezen túlmenően a fenntartási tervek egy, a jelenleginél pontosabb, a területek igényeihez jobban igazodó támogatási rendszer megalapozását is hivatottak előkészíteni, és szakmailag megfelelően alátámasztani.

A lezárult 2009-2014 agrár-környezetgazdálkodási támogatások folytatását jelentő, következő agrár-környezetgazdálkodási programot minél előbb javasolt elindítani.

Javasolt a teljes tervezési terület, a jelenleg kimaradó részek beemelése a Magas Természeti Értékű Területek új rendszerébe. Ez által a zonális agrár-környezetgazdálkodási célprogramok magasabb kifizetési összegű és nagyobb természetvédelmi hozadékú, kifejezetten természetkímélő agrár-környezetgazdálkodási intézkedések is elérhetővé válnának a teljes terület gazdálkodói számára (minden művelési ágat érintően).

Tájegységi szinten a Kedvezőtlen Adottságú Területek új, bővülő lehatárolása (amennyiben a tervezési területek beletartoznának) az előírásaival segítheti a terület (az egész térség) legfontosabb problémáját jelentő szárazodás-vízmelegedés-szélerezés kezelését; mivel nagy kiterjedésű területeken tereli a gazdálkodókat a kevésbé vízigényes és tartósabb talajtakarást adó kultúrák megőrzése (állandó gyepek) és természetese felé (évelő növények, takarmánynövények).

A kezelési egységek szempontjából fontos a következő javaslatok megjelenítése

jövőbeli agrártámogatási programok intézkedéseinél, műveleteinél és előírásainál (az érintett művelési ágakra vonatkozóan):

- javasolt a gyepek közé beékelődő illetve érintkező szántóterületek kezelt parlag, még inkább gyeperület felé történő spontán vagy irányított átalakításának, illetve a feltört gyeprészek visszagyepesítésének kiemelt támogatása;
 - erdő-környezetvédelem, szerkezet átalakítás és agrár-erdészeti rendszerek támogatása alapvető fontosságú; meg kell vizsgálni az állami erdőgazdálkodó részvételi lehetőségeit ezen programokba
 - gyepek esetében a legeltetési sűrűség és a kaszálási időpont meghatározására, illetve a legelésből-kaszálásból kizárt területek lehatárolására az évekre előre megadott konkrét időpontok helyett alkalmasabb a nemzeti park igazgatóság által a gazdálkodóval közösen kidolgozott és évente felülvizsgált „legeltetési/kaszálási terv” alkalmazása; rugalmasabb alkalmazkodást tesz lehetővé az eltérő évi csapadékviszonyokhoz és a változó gazdálkodási adottságokhoz (állatállomány, szénaigény, géppark);
 - általánosságban az inváziós növényfajok visszaszorításának támogatása alapvető fontosságú;
 - fentiek esetében alapfeltétel az érintett művelésből kivett területrészek beemelése a támogatható területek közé;
 - fontos szempont az állami tulajdonú területkezelők (pl. állami erdőgazdaság, nemzeti park igazgatóság) támogatásokhoz, kompenzációs kifizetésekhez és agrár-környezetgazdálkodási kifizetésekhez való hozzájárása, aminek a természetvédelmi szempontokat kellene előtérbe helyezni (az előírt, vállalt és elvégzett területkezelésért szektortól függetlenül járjanak a támogatások, kifizetések)
- Továbbá az alábbi javaslatok is megfontolandók lennének:

- A jelenlegi támogatási szabályok felülvizsgálata, meglévő támogatási összegek közelítése az EU-s szinthez,
- A gyepterületen a nem termelő beruházások támogatásának folytatása és bővítése,
- Differenciált gyeptámogatás élőhely-specifikusan és földhasználatonként meghatározva, így fás legelők kialakításának támogatása, inváziós fajok elleni védekezés többlettámogatása, további speciális fajvédelmi többlettámogatások korlátozások miatt,
- Nem termelő beruházások támogatásának kidolgozása és bevezetése erdő művelési ágú területen, így pl. madárvédelmi berendezések kihelyezése, odvas fák lábbon hagyása, ritka és őshonos cserjék megőrzése, vadgyümölcsök, idős fa- és cserje egyedek visszahagyása, fészket tartó fák visszahagyása,
- Nem őshonos erdőállományok fajok cserés erdőfelújításainak (legalább 3 különböző őshonos fajjal és cserjével egyben) történő többlettámogatása,
- A támogatást kifizető szerv támogatás elbírálási-, ellenőrzési- és kifizetési rendszerének átalakítása, a természetvédelmi kezelő NPI szakmai befolyásoltságának erősítése,
- NATURA 2000 földhasználati szaktanácsadás többlettámogatása.

3.3.2 Pályázatok

A tervben javasolt további élőhely-fejlesztések kivitelezése pályázati forrásokból valósulhat meg. Jelenleg nincs folyamatban pályázat megvalósítása..

3.3.3. Egyéb

A tervezési területhez kapcsolódóan nincs egyéb javasolt eszköz a kezelési javaslatok megvalósításához.

3. 4 A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök

Általánosságban:

A Hajósi homokpuszta Natura 2000 területen a fenntartási tervek elkészítéséhez kapcsolódóan a projekt megindulásakor levélben értesítettük az 1 ha területnél nagyobb területen gazdálkodókat, illetve az egyéb érintetteket. Az 1 ha-nál kisebb területtel rendelkezőket önkormányzati hirdetmény útján értesítettük a Natura 2000 fenntartási terv készítéséről és a szükséges információkról.

A továbbiakban a jelentősebb földhasználókat és a területen élőket az illetékes természetvédelmi őrkerület-vezető felkereste és többségükkel egy személyes interjú készült, amelyen egy interjújegyzőkönyv került felvételre, melyet mindét fél aláírásával hitelesített. Az interjújegyzőkönyv tartalma az interjúk végétével feldolgozásra került és a vélemények figyelembe lettek véve a tervezés folyamatában.

Az interjúkon túl a másik fontos kommunikációs eszköz a területen az egyeztető gazdafórum fórum volt, amelyet 2013. november folyamán szerveztünk. Az egyeztető gazdafórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhattak be, megoszthatták egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervekről, változtatásokat javasolhattak. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is. A fórumokat megelőzően a legfőbb érintettek számára postai (ajánlott levélben) vagy elektronikus úton megküldtük a terv egyeztetési változatát, illetve az érintett települések önkormányzatait megkértük az egyeztetési változat kifüggesztésére. A fórumokra meghívtuk a települések vezetőit, a helyi gazdálkodókat, az ingatlan tulajdonosokat és ingatlankezelőket, egyéb tájhasználókat, a civil szervezeteket, a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdászokat, az erdőfelügyelőket, a vízügyi szerveket és az illetékes Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság munkatársait. A fórumon elhangzottakat folyamatosan dokumentáltuk, és a javaslatokat a terv végleges változatába beépítettük. Természetesen a terv véleményezésére írásban, a projekt honlapjain (www.akusztikakft.hu, www.natura.2000.hu, www.knp.hu), illetve e-mailben vagy postai úton továbbítva is lehetőség volt. Az e-mailen és postai úton érkezett írásos észrevételek és vélemények mindegyikére maradéktalanul levélben egyenként, ajánlott levélként válaszoltunk.

Felhasznált kommunikációs eszközök összefoglalása konkrét adatokkal:

Érintettek ajánlott levélben, önkormányzati közzététellel vagy e-mailen történő megkeresése, tájékoztatása

Az önkormányzatokat, a területileg illetékes hatóságokat és hivatalokat, az 1 ha területtől nagyobb területet használókat, illetve tulajdonosokat (vagyonkezelőket), valamint az érintett egyesületeket, civil szervezeteket 2013 áprilisában levélben (54 db) értesítettük a NATURA 2000 fenntartási terv-tervezés indulásáról, az 1 ha-nál kisebb területtel érintetteket pedig a Hajós Város önkormányzati hirdetményén keresztül tájékoztattuk ugyanerről. Továbbá mellékelünk egy elérhetőségek egyeztetését és a tervezésben részvételi szándék kifejezését lehetővé tevő kérdőívet azoknak, akik levélbeni tájékoztatást kaptak a visszaküldés információival együtt. A visszajelzés aránya nagyon alacsony (5 % alatti) volt.

2013 novemberében ajánlott levélben (60 db) és e-mailben tájékoztattuk az érintetteket a terv tervezet írásbeli véleményezési lehetőségeiről, és ugyanabban a levélben mindenki meghívót is kapott a 2013. november 20-ai hajósi gazdafórumra. Egy ügyfél, a Gemenc Zrt. 2013. november 4-én kelt levelében jelezte a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságnak, hogy az érintett területen a társaságnak vagyonkezelésébe tartozó földterülete nincs, azonban egy részterületen ő a vadászati jog gyakorlója és jelezte, hogy a vadgazdálkodási létesítményeit (szórók, magaslesek stb.) továbbra is üzemelteti a területen.

Terepbejárás

Az egészséges kérdéssoron alapuló személyes interjúk, terepbejárások lebonyolítását a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrkerület-vezetője végezte el a jelentősebb területhasználókkal 2013 augusztusában. Személyes megkeresésre, jegyzőkönyvezett terepbejárásra a jelentősebb nagyságú területen gazdálkodó területhasználók – akik legtöbb esetben földtulajdonosok/vagyonkezelők is – és a területi természetvédelmi őrkerület-vezető által javasolt helyi gazdálkodók esetében került sor. Összesen 4 jelentős területhasználóval készült interjú, akik között leginkább gyepgazdálkodást (kaszálás/legeltetés) és erdőgazdálkodást folytató, nagyobb területtel bíró gazdák voltak. A gazdálkodókkal egyenként történt interjúk 2013.08.01 és 2013.08.06 -án zajlottak le. Az interjúk során kiderült, hogy a gazdálkodók ismeretei a NATURA 2000-ről eléggé hiányosak, illetve a meglévő információikat nagyon változatos forrásokból szerezték be ez idáig. Az interjúalanyok közül 3 magánszemély és 1 önkormányzat volt érintett. Az interjúk időpontjainak egyeztetése a természetvédelmi őrkerület-vezető által előzetesen telefonon történt az interjú előtt 5 munkanappal. Az interjúkról mindkét fél által aláírt jegyzőkönyvek állnak rendelkezésre.

Weblap

A tervezés során a mindenkori NATURA 2000 fenntartási terv-tervezeteket és minden egyéb, a tervezéssel kapcsolatos információt a www.akusztikakft.hu, a www.natura.2000.hu és a www.knp.hu honlapon jelenítettünk meg aktuálisan.

Gazdafórum

A tervezés során 1 gazdafórumot szerveztünk 2013.11.20-án, Hajós településen. A fórumon összesen 14 (+1 tervkészítő megbízott szakértő) érintett – gazdálkodók, földtulajdonosok, vagyonkezelők, települési önkormányzatok, Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság és államigazgatási szervek képviselői – vettek részt. A fórumokon a fenntartási terv tervezetét a megbízott tervező mutatta be prezentáció keretében az érintett gazdálkodók és államigazgatási szervek számára, majd személyes beszélgetésre (kerekasztal megbeszélésre) került sor. Az elhangzott vélemények, visszajelzések, javaslatok és válaszok a mindenki által aláírt emlékeztetőbe kerültek. A tervre

vonatkozó javaslatok többsége a későbbiekben felhasználásra került a tervezésbe vagy beépítésre került a tervbe. A fórumon a tervet az Akusztika Kft. megbízott tervezője, továbbá a KNPI munkatársai képviselték.

Önkormányzati közzététel

A fenntartási terv-tervezetének közzététele az érintett Hajós települési önkormányzatnál 2014. 03.17 és 04.01. között kifüggesztésre került azzal, hogy a véleményeket, javaslatokat 04.15-éig kell megküldeni postai vagy elektronikus úton az Akusztika Kft. címére.

Nyomtatott terv-tervezetének megküldése

A települések helyi falugazdászai, valamint az államigazgatási szervek és intézmények ajánlott levélben megkapták a fenntartási terv-tervezet nyomtatott példányát is véleményezésre. (26 db)

Alkalmazott kommunikációs eszközök összefoglalva:

A közvetítés a következő kommunikációs eszközök segítségével történik:

- jegyzőkönyvezett terepbejárás egy alkalommal nagyobb partnerenként (személyes megkeresések – a potenciális partnerekkel való személyes kapcsolatfelvétel egyik legfontosabb eleme a kommunikációs tevékenységnek.)

- gazdafórum egy alkalommal Hajós településen (részletes beszámoló az érintett gazdálkodók, döntéshozó és felügyeleti szervek számára a fenntartási terv addigi eredményeiről, mind szélesebb körű ismertség és véleménynyilvánítás biztosítása).

- önkormányzati közzététel Hajós településen két alkalommal, (a projekt megindítása, a fenntartási terv eredményeinek elérhetősége, a mind szélesebb körű ismertség, nyilvánosság és véleménynyilvánítás biztosítása).

- az e-mailen és postai úton érkezett észrevételek és vélemények egyenként, ajánlott levélben megválaszolásra kerültek.

- minden érintett ajánlott levélben vagy e-mailben történő megkeresése, tájékoztatása egy alkalommal történt.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A Hajósi homokpuszta Natura 2000 területen a kulcsérintettek Hajós Önkormányzata, a helyi gazdálkodók és az illetékes falugazdász, valamint a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága. Kiseb mértékben érintett a település lakossága. Az interjúk alapján úgy tűnt, hogy az önkormányzat és a gazdálkodók, valamint a KNPI között viszonylag gyakori, jó kapcsolat áll fenn, nem kis mértékben a területen illetékes természetvédelmi őrnek köszönhetően, aki személyes kapcsolatokat épített ki és ápol a faluban élőkkel. Mivel a az érintett település viszonylag kis település, a gazdálkodók jól ismerik egymást, gyakran egymástól is információhoz jutnak, ugyanakkor bizonyos helyzetekben összetartás helyett inkább versengenek egymással. Az érintettek között a Natura 2000 kapcsán kialakult különösebb konfliktusról, ellenségeskedésről nem kaptunk információt.

A Natura 2000 hálózat nagyvonalakban ismert az érintettek körében, egyetlen interjúalanyunk számára sem volt újdonság a program. A Natura 2000 mögött meghúzódó koncepció, illetve a területkijelölések mikéntje és a védendő értékek köre

ugyanakkor kevésbé ismert, bár ezek iránt az információk iránt is volna igénye az érintetteknek. A legtöbb megkérdezett a Natura 2000 programhoz közvetlen előnyt nem kapcsol. Általánosságban úgy látják, hogy a program újabb megkötéseket, szabályokat jelent, amit a gyepterületekre járó kompenzáció sem képes teljesen ellentételezni. A Natura 2000 kapcsán növekvő idegenforgalomra vagy más gazdaságilag is érezhető haszonra nem számítanak. Közvetett haszna a programnak az lehet, hogy a területhasználat tervezése átgondoltabbá válik.

A kommunikáció célcsoportjai összefoglalva:

- A fenntartási tervben előírtak végrehajtására kötelezettek:
 - gazdálkodók;
 - Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói;
 - Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok;
 - esetleges bányászati jogosultságok jogosítottjai és ezek gazdasági érdekképviselői szervei.
- A fenntartási terv elkészítésébe bevont partnerek:
 - együttműködő partner – területileg illetékes nemzeti park igazgatóság.
- A fenntartási terv eredményeit felhasználó, illetve a projekt végrehajtását felügyelő szervek:
 - az ágazatban működő döntéshozó, felügyeleti szervek;
 - támogatást biztosító és a végrehajtást felügyelő szervezetek;
 - helyi érintettségű környezetvédelmi társadalmi szervezet;
 - falugazdászok;
 - agrár-érdekképviselői szerv;
 - egyéb azonosított érintettek.

A tervekészítés során az alábbi érintettek bevonása történt meg:

Helyi érintettek:

Tulajdonosok (vagyongazdálkodók) és/vagy földhasználók 1 ha terület alatt:
6 fő

Tulajdonosok (vagyongazdálkodók) és/vagy földhasználók 1 ha terület felett:
12 fő

Önkormányzatok:

- Hajós Önkormányzata 6344 **Hajós**, Rákóczi utca 1

Egyéb intézmények, államigazgatási szervek:

Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség Bajai Kirendeltsége	Baja	Bajcsy-Zs. u. 10.
Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Szeged	Felső-Tisza part 17. Tóth Kálmán tér
Nemzeti Környezetügyi Intézet Alsó-Duna-völgyi Kirendeltség Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	Baja Kecskemét	7. Liszt Ferenc u. 19.
Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság	Baja	Széchenyi I. u. 2/C.

Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal	Kecskemét	Deák Ferenc tér 3.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Földhivatala	Kecskemét	Fecske utca 25.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága	Kecskemét	Halasi út 34.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága	Kecskemét	Halasi út 36.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága	Kecskemét	Halasi út 34.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	Kecskemét	József A. u. 2. Szent István krt.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Építésügyi Hivatal	Kecskemét	19/a
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve	Kecskemét	Nagykőrösi út 32. Szent István krt.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Közlekedési Felügyelősége	Kecskemét	19/a
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Munkavédelmi Felügyelősége	Kecskemét	Bajcsy-Zsilinszky Endre krt. 2.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Felügyelősége	Kecskemét	Bajcsy-Zsilinszky Endre krt. 2.
Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Fogyasztóvédelmi Felügyelősége	Kecskemét	Deák Ferenc tér 3.
Csongrád Megyei Kormányhivatal Szegedi Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatósága	Szeged	Bécsi krt. 5.
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Bács-Kiskun Megyei Kirendeltsége	Kecskemét	Kisfaludy u. 6.
Magyar Államkincstár Bács-Kiskun Megyei Igazgatóság	Kecskemét	Szabadság tér 1.
Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Kecskemét	Deák Ferenc tér 3.
Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság	Kecskemét	Batthyány u. 14.
Magyar Közút Nonprofit Zrt. Bács-Kiskun Megyei Igazgatóság	Kecskemét	Bocskai u. 5.
Bács-Kiskun Megyei Agrárkamara	Kecskemét	Tatársor 6.
Bács-Kiskun Megyei Kereskedelmi és Iparkamara	Kecskemét.	Árpád krt. 4.

Bányavállalkozó:

RAG Kiha Kft.	Budapest Bocskai út 134-146. D. ép. 3. em.
---------------	---

Vadásztársaságok:

Hajósi Földtulajdonosok Vadászó Közössége	Hajós
Gemenci Erdő-és Vadgazdaság Zrt.	6500 Baja, Szent Imre tér 2. sz.

Egyesületek, civil szervezetek:

Dunamellék - Felső-Kiskunság - Homokhátság - Sárköz Leader Egyesület	6344 Hajós, Rákóczi F. utca 10.
Hajósi Hegyközség	6344 Hajós, Temető utca 6.

Falugazdász:

Bács-Kiskun megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, körzeti iroda

Baja, 6500 Baja, Szent Imre tér 2.

3. 4. 3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervezetekkel

Az országos szinten érintett hatósági és területi kezelő szervezetekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) szintén a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői a projekt megindulásakor felvették a kapcsolatot egy kérdőív segítségével, melyben megkérdezték, hogy az érintett szervezetek miként kívánnak a tervezési munkába bekapcsolódni, véleményt alkotni. A kérdőíveket kitöltve és visszaküldve a vélemények rendszerezésre kerültek, majd az abban foglalt választás szerint lettek figyelembe véve a tervezési munkában. Kiemelt figyelmet kapott a interjúzás során a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságának munkatársaival való egyeztetés: az eddigi tapasztalatok, nehézségek és a tervezett természetvédelmi beavatkozások alapos megismerése érdekében személyes találkozóra és több órás terepi bejárásra került sor a KNPI helyi munkatársával. Ez 4 érintettel, nagyobb gazdálkodóval történt meg sikeresen.

A tervekészítés során 1 alkalommal megtartott nyílt gazdafórum történt Hajós település Polgármesteri Hivatalában, 2013. november 20-án.

A fenntartási tervre nem érkezett érdemi módosítási javaslat, inkább észrevételeket, kérdéseket tettek fel, amelyekre a tervekészítői válaszokat és a KNPI későbbi kiegészítéseit az emlékeztető (1. számú melléklet) tartalmazza részletesen.

A tervekészítés különböző fázisaiban adott szóbeli (gazdafórumon) és írásos vélemények (gazdálkodói, hatósági, kezelői stb.) mindegyike feldolgozásra és egyenkénti megválaszolásra került. A javaslatok a felhasználhatóság szintjén beépítésre kerültek a fenntartási tervbe. Erről szintén külön levélben értesítést kapott a véleményező. (2. számú melléklet)

A gazdafórumon elhangzott szóbeli, valamint az írásos vélemények összefoglalva az alábbiak voltak:

A fórumokon elhangzott észrevételekből és az írásban beérkezett véleményekből jól látszik, hogy minden megszólaló érdekelt a maga szempontjait tekinti elsődlegesnek. Mivel ezeket a szempontokat össze kell hangolni egymással és a természetvédelmi célkitűzésekkel, szükségszerűen vannak nem beépíthető javaslatok. Összességében elmondható, hogy egymás meghallgatása zökkenőmentesen zajlott és segítette egymás szempontjainak megértését, valamint a terv javára szolgált.

- A gazdafórumokon kérdései közül legérdekesebbnek tűnő kérdésként felmerült, hogy az egyes kezelési egységek határait egyértelműen meg tudja-e majd állapítani a térképen és a természetben a gazdálkodó, kell-e majd GPS-szel ezeket kijelölnie a területén és mennyiben térhet el majd a határoktól az egyes kezelések során. Ez azzal volt megválaszolható, hogy a kezelési egységek határai a természetben jól láthatóak, mivel felismerhető határvonalak választják el ezeket egymástól és a természetvédelmi őr is segít majd kérésre a tájékozódásban, mint ahogy eddig is tette.
- További gazdálkodói kérdés volt az erdei tisztások legeltetésének lehetősége, az egyes területekre meghatározott állategység rugalmas kezelése adott időjárási

körülményekhez igazodva, továbbá a NATURA 2000 gyepterületek trágyázásának, műtrágyázásának lehetősége. A fenti kérdésekre azt a választ adtuk, hogy, hogy az erdei legeltetés jogszabályi tiltása ellenére a gyepterület kaszálásos változata viszont nem tiltott, így a gazdálkodás ezeken a területeken is gond nélkül folytatható, illetve a gyepek trágyázása és műtrágyázása szintén jogilag nem megengedett, azonban ennek jogszabályi felülvizsgálatára és egyes esetekben, főként egyes gyeptípusoknál a tiltás feloldására lenne szükség, melyre a terv javaslatot is tesz.

- Az írásos vélemények közül a legaprólékosabban és legrészletesebben a Bács-Kiskun Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága véleményezte a tervtervezetet, aki az egyes kezelési egységeken belül az erdőkre vonatkozó kezelési előírások értelmezését és relevanciájának átgondolását kérte a tervekészítőtől, illetve az észrevételek és elírások, pontatlanságok kijavítását kérte a tervben. Ez meg is történt a tervekészítés során.
- Az erdészeti hatóság képviselője a külső veszélyeztető kódok közül a B02 jelű kód létjogosultságának felülvizsgálatát kérte a tervekészítőtől. A kód kapcsán a terület természetvédelmi kezelőjével, a KNPI-vel történt konzultáció során bebizonyosodott, hogy az érintett B02 külső veszélyeztető kódot a tervekészítés fázisában kivenni nem lehet a NATURA 2000 fenntartási tervből, mivel az szerepel a NATURA 2000 terület EU által jóváhagyott SDF adatlapján, melynek aktuális felülvizsgálati folyamata időközben lezárult.
A tervekészítő a B02 külső veszélyeztető kódot ezért benne hagyva, javaslatot tesz a NATURA 2000 fenntartási tervben a soron következő felülvizsgálati folyamatban a B02 külső veszélyeztető kód létjogosultságának, pontosításának és területi lehatárolásának átgondolására és megvitatására az érintett természetvédelmi és erdészeti szakmai és hatósági szereplőinek bevonásával.
- A honvédségi területek erdőterületeinek kezelőjeként a HM Kaszó Zrt. írásos véleményében az ültetett akácok és a vágásterület felújítások kezelési egységekre meghatározott előírásokkal kapcsolatos felvetései egyenként megválaszolásra és beépítésre kerültek a tervbe.

Kiskőrös, 2015. március 17.

.....
Agócs Gábor
tervekészítő szakértő